

Сильчук Т.В.,
аспірант кафедри державної політики
та управління політичними процесами НАДУ

Правове забезпечення інституційного розвитку державного управління в Україні

У статті проведено аналіз інституту держави як основоположного в галузі державного управління. Запропоновано систематизацію правового забезпечення інституційного розвитку державного управління. Розглянуто взаємовплив стадій правового забезпечення інституційного розвитку державного управління в Україні.

Ключові слова: інституційний розвиток державного управління, інститут держави, стадії правового забезпечення інституційного розвитку державного управління.

Сильчук Т.В. Правовое обеспечение институционального развития государственного управления в Украине

В статье проанализирован институт государства как основополагающий в отрасли государственного управления. Предложена систематизация правового обеспечения институционального развития государственного управления. Рассмотрено взаимодействие стадий правового обеспечения институционального развития государственного управления в Украине.

Ключевые слова: институциональное развитие государственного управления, институт государства, стадии правового обеспечения институционального развития государственного управления.

Sylchuk T.V. Legal groundwork for institutional development of public administration of Ukraine

In this article researched the notion about institutional development of public administration. At the same time it is analyzed the institute of state as the basics in the field of public administration. We proposed systematization for the institutional development of public administration. Mutual influence of legal groundwork stages for institutional development of public service.

Key words: institutional development of public administration, the institute of state, the legal groundwork stages for institutional development of public administration.

Постановка проблеми. Починаючи від 90-х рр. ХХ ст. і до сьогодні державне управління зазнає нових витків інституційного розвитку. Стадіями інституційного розвитку державного управління виступають: конституційна реформа, реформа власне державної служби, адміністративна, адміністративно-територіальна, політична реформи, а розвиток громадянського суспільства є своєрідним каталізатором цього процесу. Усі названі стадії взаємопов'язані та впливають одна на одну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні в науковій літературі питання інституційного розвитку державного управління та його стадій, наскільки нам відомо, не розглядалося. Однак існує ціла низка праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема Ю.П.Битяка, Л.В.Гонюкової, А.Г.Кабанця, М.Кармазіної, Т.В.Мотренка, В.І.Мельниченка, Ю.П.Сурміна, О.І.Сушинського, О.Ю.Оболенського, Н.Р.Нижник, Н.М.Колісніченка, О.Ю.Оржель, В.М.Олуйка, Т.І.Пахомової, Л.А.Пашко, А.С.Сіцінського, С.М.Серьогіна, Дітера Шиманке та інших, які висвітлюють ті чи інші питання інституційного розвитку як такого. Зазначені автори у своїх дослідженнях звертають увагу на інституційний розвиток державної служби, політичних інститутів (зокрема інститут політичних партій), громадянського суспільства, інших інститутів. Питання ж інституційного розвитку державного управління потребує підвищеної уваги, адже

ця галузь є однією з основних (поряд із управлінням бізнесом) для ефективного функціонування будь-якої держави.

Метою цієї праці є розкриття нового підходу щодо визначення стадій правового забезпечення інституційного розвитку державного управління України за допомогою аналітики основних правових актів.

Виклад основного матеріалу. Держава – це особливий соціальний інститут, тобто “історично сформовані стійкі форми організації спільної діяльності людей” [1, с. 261]. Крім того, держава є юридичним інститутом, який “орієнтує майбутню поведінку людей на певні *норми та правила* (курсив наш. – Авт.). З останніми двома аспектами пов’язаний термін інституціоналізація” [1, с. 261]. Одним із значень цього терміна є “правове та організаційне закріплення тих чи інших соціальних відносин” [1, с. 261].

За В.І.Мельниченком, інституційний розвиток можна визначити як стійкий комплексний розвиток організації. При цьому комплексність передбачає не тільки оновлення власне організаційної структури, а й форм, методів, засобів, *принципів, норм та правил* (курсив наш, вставлення наше. – Авт.) її функціонування [2, с. 7].

Але, насамперед, держава є політичним інститутом. “Держава – сукупність пов’язаних між собою установ, організацій, які здійснюють управління суспільством; ланка політичної системи суспільства з владними повноваженнями” [1, с. 273]. Б.Ротстайн у своїй праці “Політична наука: нові напрями” вважає, що для відстоювання загальних інтересів необхідні чотири типи політичних інститутів: 1) інститут законодавчої влади; 2) інститут виконавчої влади; 3) інститут судової влади; 4) інститут примусу [1, с. 262]. Саме так ми розуміємо державно-управлінський механізм: взаємодія інститутів законодавчої влади, виконавчої влади (державна служба), судової влади, примусу (виконання судових рішень, рішень Президента України, Кабінету Міністрів України, органів державної влади тощо).

Одним із визначень терміна “політичний інститут” виступає “ідеальна модель системи відносин та спілкування людей з приводу *влади та управління*, яка підтримує зв’язок людини і колективу, внутрішню єдність будь-якого об’єднання і спирається на спільні цінності, організаційні принципи, раціональні норми (установлення)” [1, с. 267].

Державне управління – один з видів соціального управління, “це *управління* суспільством, тобто вироблення та здійснення дій щодо цілеспрямованого свідомого *впливу* на суспільну систему загалом та на її окремі ланки” [3, с. 10].

Крім зазначених вище характеристик, державне управління “базується на реалізації законів, закономірностей і принципів управління ... здійснюється спеціально утвореною сукупністю органів державного управління, взаємоузгоджується за допомогою державно-управлінської діяльності ... взаємоузгоджує інтереси різних соціальних груп суспільства...” [3, с. 13].

Термін “стадія” має специфічне тлумачення: “певний момент, період, етап у житті, розвитку кого-, чого-небудь, які мають свої якісні особливості” [4, с. 410], яке, на нашу думку, найкраще відповідає віхам інституційного розвитку державного управління.

Серед основних стадій інституційного розвитку державного управління можна, на нашу думку, виокремити такі (із зазначенням стратегічних документів):

1. Конституційна (політична) реформа – Конституція УРСР (зі змінами), Конституційний Договір 1995 р., Конституція України (Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР), Закон України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV (втратив чинність), Рішення Конституційного Суду

України від 30 вересня 2010 р. № 20-рп/2010 (про визнання неконституційним Закону № 2222-IV).

2. Розвиток (реформа) державної служби – закони України “Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII (чинний до 1 січня 2013 р.) та від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI, Закон України “Про боротьбу із корупцією” від 5 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР (втратив чинність), Указ Президента України “Про підвищення ефективності державної служби” від 11 лютого 2000 р. № 208/2000, Указ Президента від 14 квітня 2000 р. № 599/2000 “Про стратегію реформування системи державної служби в Україні” (станом на сьогодні чинний), Програма розвитку державної служби на 2005-2010 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2006 р. № 74, Закон України від 21 грудня 2006 р. № 514-V “Про Кабінет Міністрів України” (втратив чинність), Закон України від 16 травня 2008 р. № 279-VI “Про Кабінет Міністрів України” (втратив чинність), Закон України від 7 жовтня 2010 р. № 2591-VI “Про Кабінет Міністрів України” (чинний), Концепція розвитку законодавства про державну службу, затверджена Указом Президента України від 20 лютого 2006 р. № 140/2006, Концепція Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 р. № 411-р, Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI.

3. Адміністративна та адміністративно-територіальна реформи – Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810 (810/98) “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні”, Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 “Про систему центральних органів виконавчої влади”, Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 р. № 90-р, чинна), Концепція розвитку законодавства про державну службу, затверджена Указом Президента України від 20 лютого 2006 р. № 140/2006 (чинна), Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010; Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001.

4. Нова політична реформа 2010–2012 рр. – Закон України “Про засади внутрішньої та зовнішньої політики” від 1 липня 2010 р. № 2411-VI, Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 р., Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010, Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2012 р. № 3206-VI. Наразі поки що входять у цю стадію судова (Закон України “Про судоустрій і статус суддів” від 7 липня 2010 р. № 2453-VI), пенсійна (зокрема, нова тріступенева пенсійна система – Закон від 8 липня 2011 р. № 3668-VI “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи”) та податкова (Податковий кодекс, 1 січня 2011 р.) реформи, оскільки саме останні події в українській політиці визначили хід цих реформ.

Своєрідним каталізатором інституційного розвитку державного управління (державної служби зокрема) є розвиток інституту громадянського суспільства. Цьому напряму присвячені розпорядження Кабінету Міністрів від 21 листопада 2007 р. № 1035-р “Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства”, Закон України “Про засади внутрішньої та зовнішньої політики” від 1 липня 2010 р. № 2411-VI, Указ Президента України від 25 січня 2012 р.

№ 32/2012 “Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні” (затверджено Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства), Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затверджена Указом Президента України від 24 березня 2012 р. № 212.

Виникає питання, чому саме у такій послідовності розподілено названі стадії? Проаналізуємо кожен з них та обґрунтуємо їх логічну послідовність. Отже, перша та основоположна для державотворення стадія – **стадія конституційної реформи**. Розвиток сучасного демократичного типу державного управління України бере свій відлік з раних 90-х рр. минулого століття, спираючись із самого початку на Конституцію (Основний Закон) України від 20 квітня 1978 р. (із змінами, внесеними згідно з Законом № 404-12 від 24 жовтня 1990 р.). Конституційний договір доповнив Конституцію УРСР, поклавши в основу філософію Європейської конвенції з прав людини та Загальної декларації прав людини: “Всі органи державної влади і органи місцевого самоврядування в Україні здійснюють свої повноваження виходячи з пріоритетності прав і свобод людини. Забезпечення цих прав і свобод, охорона життя, честі і гідності людини – обов’язок держави” [5, с. 30]. Цією нормою було визначено демократичний тип правління сучасної держави Україна та її орієнтацію на європейські цінності. І найвизначнішою подією стало, звичайно, прийняття Конституції України 28 червня 1996 р., якою було офіційно закріплено демократичний тип правління: “Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування” [6, ст. 5]. Прийняття Верховною Радою України Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV впровадило політичну реформу, згідно із якою президентсько-парламентська форма правління змінювалася на парламентсько-президентську. У 2010 р. цей Закон був переглянутий Конституційним Судом України на предмет його конституційності й визнаний таким, що не відповідає Конституції України у зв’язку з порушенням процедури його розгляду та прийняття. Таким чином, знову чинною стала редакція Конституції України 1996 р.

Діяльність держави, функціонування всіх видів її апарату здійснюються через державну службу, яка є особливим інститутом сучасної держави [5, с. 11]. Друга стадія – **розвиток інституту державної служби** – розпочалася з факту появи цього інституту, що засвідчило прийняття Закону України “Про державну службу” від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII (чинний до 1 січня 2013 р.), яким було визначено загальні засади діяльності державної служби, а також статус державних службовців, та Закону України “Про боротьбу із корупцією” від 5 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР (втратив чинність), яким були чіткіше врегульовані з правової точки зору обмеження щодо діяльності державного службовця та визначено відповідальність за корупційні правопорушення. Новий Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 жовтня 2011 р. № 3206-VI більш жорстко регламентує діяльність держ-службовця, зокрема вводить спецперевірку. З 1 січня 2014 р. набирає чинності новий Закон України “Про державну службу”, у якому йдеться, насамперед, про розвиток інституту державної служби, а саме відхід від розуміння державного службовця як функціонера (бюрократа) і нове ранжування повноважень державного службовця та його професійної компетенції.

Указом Президента України “Про підвищення ефективності державної служби” від 11 лютого 2000 р. № 208/2000 було утворено при Президентові України Координаційну раду з питань державної служби. А у Стратегії реформування системи державної служби в Україні, затвердженій Указом Президента від 14 травня 2000 р.

№ 599/2000 (чинний), уперше наголошується, зокрема, на тому, що в органах державної влади необхідні три типи посад: політичні (не є посадами державної служби), адміністративні та патронатні (можуть не бути посадами державної служби) [7].

За 2005–2010 рр. в інституційному розвитку державної служби відбулися деякі позитивні зміни. Зокрема, у 2006 р. було прийнято Закон України № 154-V “Про Кабінет Міністрів України”, що, нарешті, як і пізніші редакції Закону України “Про Кабінет Міністрів України”, детально визначив організацію, повноваження і порядок діяльності Кабінету Міністрів України.

На думку українського вченого Н.М.Колісниченка, “Указ Президента України “Про концепцію адаптації інституту державної служби України до стандартів Європейського Союзу” став політичною рамкою для підготовки наступних важливих документів – Програми розвитку державної служби на 2005–2010 роки... та Концепції розвитку законодавства про державну службу” [8, с. 203]. Принципово новим і визначальним, на нашу думку, у Програмі розвитку державної служби на 2005–2010 роки (чинна) поставлено завдання щодо “адаптації інституту державної служби до європейських стандартів з урахуванням національних особливостей шляхом забезпечення... інституціонального розвитку державних органів” [9, р. II].

Концепція розвитку законодавства про державну службу, затверджена Указом Президента України від 20 лютого 2006 р. № 140/2006, основним своїм завданням визначила прийняття на її основі нового Закону України “Про державну службу”.

У Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року зроблено більш повний аналіз політики у цій сфері, що є позитивним зрушенням у законодавстві з розвитку інституту державної служби.

Стадію адміністративної реформи було закладено Указом Президента України № 620/97 “Про Державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи” від 7 липня 1997 р. (втратив чинність), яким було створено відповідний орган, та закріплено у 1998 р. із прийняттям Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 р. № 810.

Указом № 810 визначено утворення Кабінетом Міністрів України робочої групи з проведення реформи центральних органів виконавчої влади та Главою Адміністрації Президента – робочої групи з проведення реформи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та державної служби. Таким чином, було утворено два центри з проведення адмінреформи: один при Кабінетові Міністрів, другий – при Адміністрації Президента. “У результаті протягом 1998–2000 рр. було реалізовано лише деяку частину положень Концепції, подекуди з відхиленням від її змісту” [10, с. 50–51].

Наступним кроком інституційного розвитку став Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 “Про систему центральних органів виконавчої влади”, яким було регламентовано та врегульовано систему центральних органів влади, зокрема міністерств, державних комітетів (державних служб) та центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. Указ створив основу для реалізації адміністративної реформи в Україні.

Подальший розвиток адміністративної реформи відображений у Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади та Концепції розвитку законодавства про державну службу в Україні.

Із впровадженням адміністративної реформи паралельно розвивалася ідея адміністративно-територіальної реформи, метою якої був і залишається розвиток територій. **Адміністративно-територіальна реформа** є найбільш актуальною

проблемою для інституційного розвитку державного управління з низкою невирішених питань. По-перше, на сьогодні немає затвердженої Концепції адміністративно-територіальної реформи. По-друге, немає прийнятого Закону України “Про адміністративно-територіальний устрій України”. На нашу думку, це сталося тому, що немає єдиного підходу до територіального поділу, який би вирішував питання “депресивних регіонів” та їх розвитку.

Тому основою, яка заклала початок проведення адміністративно-територіальної реформи, є Указ Президента України № 620/97 “Про Державну комісію з проведення в Україні адміністративної реформи” від 7 липня 1997 р. Через певний час Указом Президента України № 810/98 “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні” від 22 липня 1998 р. в основу здійснення реформування системи державного управління було покладено вироблену Комісією Концепцію адміністративної реформи [11].

Головним стратегічним документом щодо регіонального розвитку є Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001. У ній проаналізовано стан справ у регіонах через економічні показники, дано порівняння з показниками розвинених держав, описано тенденції регіонального розвитку по галузях та напрями їх реформування; подано принципи регіональної політики, визначено мету та завдання регіональної політики до 2015 р. Реалізація Стратегії потребує проведення інституціональних перетворень у регіонах та в державі в цілому. Проведення державної регіональної політики буде тісно пов’язане з адміністративно-територіальною реформою [12, р. V, п. 1].

Політична реформа 2010–2012 рр. визначила нові тенденції інституційного розвитку державного управління. Основою для політичної реформи став Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” від 1 липня 2010 р. № 2411-VI, яким було визначено та систематизовано засади внутрішньої та зовнішньої політики, зокрема, щодо розвитку місцевого самоврядування, розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства, правильне функціонування яких має надати нового поштовху інституційному розвитку держави.

Першим кроком політичної реформи 2010–2012 рр. стало рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 р., що скасувало дію конституційної реформи 2004 р. З цієї дати знову чинна Конституція 1996 р. А рішенням Верховної Ради України від 1 лютого 2011 р. було прийнято Закон України № 2952-VI “Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, яким було закріплено строк повноважень депутатів Верховної Ради України, Президента України та Верховної Ради Автономної Республіки Крим терміном у п’ять років.

Другим кроком став Указ Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 зі змінами. Указом, передусім, була здійснена оптимізація міністерств, державних служб та державних агентств через реорганізацію та ліквідацію. Реорганізації та ліквідації названих державних органів стали приводом для серйозних кадрових скорочень (до 30%) та ускладнили передачу повноважень від ліквідованого органу до новоствореного. Позитивним моментом є скорочення видатків Державного бюджету на утримання державного апарату.

Третім кроком стало прийняття нового Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI. Щодо політичної складової – конфлікту інтересів – у новому Законі детально розписано обмеження щодо осіб, які могли би використати своє службове становище у власних цілях. Нововведенням є проходження спеціальної перевірки особами, що претендують на зайняття посад, зазначених у ч. 1 ст. 4 Закону. На таку перевірку Законом дається 15 днів, що у реальному вимірі триває до двох місяців. Спецперевірці, по суті, не підлягають особи, які найбільш можуть бути пов’язані із корупцією, але при цьому мають право брати участь у виборчих перегонах, що, ураховуючи те, що частково такі перегони фінансуються з Державного бюджету чи місцевих бюджетів, є щонайменше нераціональним.

Беручи до уваги викладене вище, узагальнимо поданий матеріал у таких висновках.

1. Державне управління є, насамперед, політичним, а також соціальним та юридичним інститутом. Політичним цей інститут є завдяки поєднанню влади (вплив) та управління.

2. Державно-управлінський механізм – це взаємодія інститутів законодавчої влади, виконавчої влади (державна служба), судової влади, примусу.

3. Інституційний розвиток державного управління проходить на сьогодні чотири стадії: 1) конституційна реформа (починаючи з 1990 р.); 2) реформа державної служби (від 1993 р.); 3) адміністративна та адміністративно-територіальна реформи (від 1998 р.); 4) нова політична реформа (від 2010 р.). Активізує або підштовхує рух цих реформ розвиток інституту громадянського суспільства. Усі етапи досі не завершені, більше того, зазнають нових витків розвитку. Логічна послідовність етапів вибудована нами за часово-просторовим принципом та у зв’язку із розвитком законодавства, при цьому деякі з них опосередковано або навіть безпосередньо (як конституційна та політична реформи, адміністративна та адміністративно-територіальна реформи) пов’язані.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі можуть бути нові пошуки систематизації інституційного розвитку державного управління, що присвячені: явищу інституційного розвитку державного управління України; основним тенденціям, динаміці їх розвитку; взаємодії із інститутами громадянського суспільства тощо.

Список використаних джерел

1. Становление категории политического института // Политический институт / Political Institution. – С. 261–268, 268–273. – Режим доступа: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/> – Заголовок с экрана.

2. Мельниченко В. І. Інституційний розвиток на рівні регіону : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / В. І. Мельниченко. – К. : НАДУ, 2009. – 88 с.

3. Теорія та історія державного управління : навч. посіб. / [Г. С. Одінцева, В. Б. Дзюндзюк, Н. М. Мельтюхова та ін.]. – К. : Видавн. дім “Професіонал”, 2008. – 288 с.

4. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. [Т. 3] / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – К. : Аконті, 2004. – 863 с.

5. Державна служба в Україні: нормативно-правове регулювання : навч. посіб. / [упоряд. О. І. Сушинський]. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2003. – 292 с.

6. Конституція України (Основний Закон) : прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30.

7. Про Стратегію реформування системи державної служби в Україні : Указ Президента України від 14 квіт. 2000 р. № 599/2000. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/599/2000>. – Заголовок з екрана.
8. *Колісниченко Н. М.* Державна служба в ЄС. Європеїзація та розвиток державної служби в Україні : навч. посіб. / Н. М. Колісниченко ; за заг. ред. М. Бойцуна, О. Рудіка, Я. Мудрого. – К. : Міленіум, 2009. – 248 с.
9. Про затвердження Програми розвитку державної служби на 2005–2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 черв. 2004 р. № 746. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/746-2004-п>. – Заголовок з екрана.
10. *Кравченко С. О.* Вітчизняний та зарубіжний досвід організаційного забезпечення адміністративної реформи: Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи : монографія / С. О. Кравченко ; за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Дніпропетровськ : Моноліт, 2009. – 384 с.
11. Науково-практичний коментар до розділу VI Бюджетного кодексу України : наук.-практ. коментар, ЛІГА:ЗАКОН від 1 січ. 2011 р. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html. – Заголовок з екрана.
12. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2006 р. № 1001. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-п/print1345464491940325>. – Заголовок з екрана.